

Študijná príručka: Doprava a cestovný ruch na Slovensku

Kvíz s krátkymi odpoveďami

Odpovedzte na nasledujúce otázky v rozsahu 2-3 viet na základe poskytnutého textu.

1. Prečo je výstavba najvýkonnejších ciest, ako sú diaľnice a rýchlostné cesty, na Slovensku pomalá a prečo sú spoplatnené?
2. Aký je hlavný rozdiel vo využití železničnej a cestnej dopravy na Slovensku z hľadiska prepravovaného nákladu?
3. V ktorých slovenských mestách premávajú električky a aká je ich kľúčová výhoda v mestskej hromadnej doprave?
4. Ktoré vodné toky sú na Slovensku primárne využívané na vodnú dopravu a aký druh tovaru sa nimi najčastejšie prepravuje?
5. Čím sa z hľadiska infraštruktúry odlišuje diaľnica od rýchlostnej cesty v kontexte stúpania a šírky jazdných pruhov?
6. Aké sú podľa textu základné predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu na Slovensku?
7. Ktoré štyri jaskyne patria medzi najnavštevovanejšie na Slovensku a v ktorých pohoriach sa nachádzajú?
8. Uveďte aspoň štyri slovenské lokality zapísané v zozname Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.
9. Aký je rozdiel medzi hradom a zámkom podľa definície v zdrojovom texte?
10. Aké nové formy cestovného ruchu a aké typy podujatí sa v posledných rokoch dostávajú do popredia na Slovensku?

Kľúč správnych odpovedí

1. Výstavba diaľnic a rýchlostných ciest na Slovensku je zdĺhavá a nákladná, čo vedie k ich nedostatku. Práve z dôvodu vysokých nákladov na výstavbu a údržbu je prejazd týmito komunikáciami spoplatnený.
2. Väčšina dopravy osôb a tovaru sa uskutočňuje po cestách. V železničnej doprave však prevažuje preprava tovaru nad prepravou osôb, čo z nej robí kľúčový prvok pre nákladnú logistiku.
3. Električky premávajú v Bratislave a Košiciach. Ich hlavnou výhodou oproti autobusom či trolejbusom je väčšia prepravná kapacita a pohyb po koľajniciach, ktorý im umožňuje rýchlu a plynulú prepravu cestujúcich.
4. Na vodnú dopravu sa na Slovensku využíva najmä rieka Dunaj a upravený dolný tok Váhu. Má význam hlavne pre nákladnú dopravu, pričom sa prepravujú najmä ropné produkty, stavebné suroviny a poľnohospodárske produkty.
5. Rýchlostné cesty môžu mať väčšie stúpanie (až do 8 %) v porovnaní s diaľnicami (len do 4 %). Naopak, jazdné pruhy na diaľniciach sú širšie (3 m) ako na rýchlostných cestách (2,5 m).
6. Základné predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu na Slovensku tvorí rozmanitý povrch krajiny a priaznivé klimatické podmienky. K tomu sa pridáva bohatstvo termálnych a minerálnych prameňov, množstvo kultúrno-historických pamiatok, rozvoj hospodárstva a celková úroveň služieb.
7. Medzi najnavštevovanejšie jaskyne patria Demänovské jaskyne v Nízkych Tatrách, Domica v Slovenskom kráse, Dobšinská ľadová jaskyňa v Slovenskom raji a Ochtinská aragonitová jaskyňa v Slovenskom rudohorí.
8. Medzi lokality zapísané v zozname UNESCO patria Banská Štiavnica a technické pamiatky jej okolia, Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia, Vlkolínec, Bardejov a drevené kostoly v slovenskej časti karpatského oblúka.

9. Hrad je spevnená, pôvodne drevená a neskôr kamenná stavba, ktorá slúžila na obranu vládcu. Zámok je oproti tomu voľne stojaca obytná budova, ktorá je väčšinou doplnená o záhradu alebo park.

10. V posledných rokoch sa do popredia dostávajú nové formy cestovného ruchu ako agroturistika, ktorej súčasťou sú gurmánske špeciality a vinárske oblasti. Navštevované sú aj podujatia ako hudobné festivaly (Pohoda), filmové festivaly (Art Film Fest), púte a výstavy.

Otázky na esej

1. Analyzujte silné a slabé stránky dopravnej infraštruktúry Slovenska, ako sú opísané v texte, so zameraním na cestnú, železničnú a vodnú dopravu. Zhodnoťte vplyv prírodných podmienok na ich rozvoj.

2. Na základe poskytnutých informácií porovnajte význam prírodného dedičstva (pohoria, jaskyne, vodné plochy) a kultúrno-historického dedičstva (hrady, mestá, pamiatky UNESCO) pre cestovný ruch na Slovensku.

3. Diskutujte o úlohe mestskej hromadnej dopravy (električky, trolejbusy, autobusy) a špecializovaných železníc (Tatranské elektrické železnice, lesné železničky) v kontexte dopravy a turizmu na Slovensku.

4. S využitím údajov o návštevnosti a počte prenocovaní v roku 2022 identifikujte najpopulárnejšie turistické destinácie na Slovensku. Vysvetlite, aké typy atrakcií (kúpele, hory, pamiatky) prispievajú k popularite týchto konkrétnych lokalít.

5. Opíšte rozmanitosť foriem cestovného ruchu na Slovensku, od tradičnej horskej turistiky a kúpeľníctva až po moderné formy ako agroturistika a účasť na kultúrnych festivaloch. Uveďte konkrétne príklady pre každý typ.

Slovník kľúčových pojmov

Termín	Definícia
Agroturistika	Nová forma cestovného ruchu, ktorej súčasťou sú aj gurmánske špeciality a návštevy vinárskych oblastí.
Diaľnica	Najvýkonnejšia cestná komunikácia označená písmenom D, s maximálnou povolenou rýchlosťou 130 km/h. Nemôže mať kolízne križovatky, má maximálne stúpanie 4 % a širšie jazdné pruhy (3 m) a krajnice (1,25 m).
Hrad	Spevnená a pôvodne drevená, neskôr kamenná stavba zabezpečujúca obranu vládcu.
Kláštor	Spoločný dom rehoľných osôb, mníchov alebo mníšok.

Mestská hromadná doprava (MHD)	System dopravy v mestách tvorený električkovou, trolejbusovou alebo autobusovou dopravou.
Mestská pamiatková rezervácia	Chránené historické jadro mesta s vysokou koncentráciou kultúrno-historických pamiatok. Príkladmi sú Banská Štiavnica, Bardejov alebo Bratislava.
Ozubnicová železnica	Špeciálny typ železnice schopnej prekonať veľké stúpania, ako napríklad trať Štrba – Štrbské pleso, ktorá nadväzuje na Tatranské elektrické železnice.
Pamiatková rezervácia ľudového staviteľstva	Chránená oblasť s koncentráciou pôvodnej ľudovej architektúry. Príkladmi sú Vlkolíneec, Čičmany alebo Ždiar.
Pleso	Jazero prírodného charakteru, zvyčajne ľadovcového pôvodu, nachádzajúce sa v pohoriach. Najväčším a najhlbším je Veľké Hincovo pleso v Tatrách.
Rotunda	Stavba s okrúhlym pôdorysom; typicky okrúhly románsky kostol.
Rýchlostná cesta	Cestná komunikácia označená písmenom R, s maximálnou rýchlosťou 130 km/h. Na rozdiel od diaľnice môže mať v určitých prípadoch kolízne križovatky, semaforey, väčšie stúpanie (až 8 %) a užšie jazdné pruhy (2,5 m).
Trolejbus	Hromadný dopravný prostriedok poháňaný trakčným elektromotorom, ktorý získava elektrickú energiu z trolejových vodičov upevnených nad vozovkou.
Úzkorozchodná železnica	Železnica s menším rozchodom koľají, ktorá má veľký význam pre cestovný ruch, napríklad Tatranské elektrické železnice.

Zámok

Voľne stojaca obytná budova, ktorá je väčšinou doplnená o záhradu alebo park.